

Evolució de la desigualtat en temps real: impacte de la reactivació econòmica

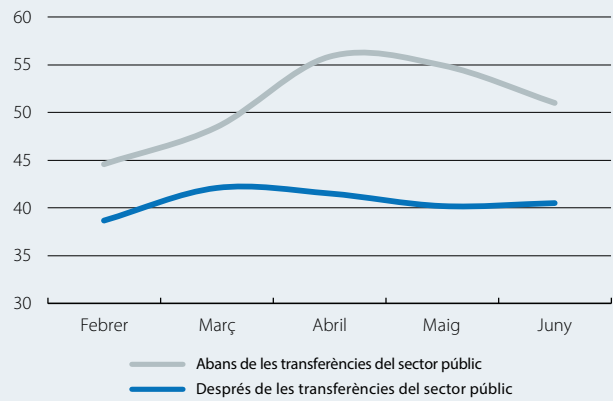
Al llarg de la història, les pandèmies i les guerres han tingut un profund impacte sobre la distribució de la renda i de la riquesa,¹ de manera que no és estrany que la crisi generada per la COVID-19 hagi fet saltar totes les alarmes. Efectivament, l'impacte econòmic d'aquesta pandèmia és de tal magnitud que l'augment de la desigualtat hauria pogut ser fortíssim si l'actuació del sector públic no l'estigués esmorteint. D'altra banda, la recuperació de l'activitat propiciada pel relaxament de les restriccions a la mobilitat ja s'ha començat a reflectir, també, en els índexs de desigualtat, que disminueixen de manera gradual des de les elevades cotes registrades durant el pic de la crisi.

Aquests són els principals missatges que es desprenen de l'actualització dels indicadors de desigualtat que ha desenvolupat l'equip format per investigadors de la Universitat Pompeu Fabra, de l'Institute of Political Economy and Governance (IPEG) i de CaixaBank Research.² Mitjançant l'anàlisi de les dades internes de CaixaBank, en concret de l'evolució de les nòmines (lògicament anonimitzades), i l'aplicació de tècniques de *big data* per gestionar el gran volum d'informació disponible (s'analitzen al voltant de tres milions de nòmines cada mes),³ hem construït les eines necessàries per rastrejar en temps real l'impacte que la crisi econòmica té sobre els ingressos salarials dels treballadors i sobre la desigualtat salarial en general.⁴

En concret, quan analitzem l'evolució dels ingressos salarials sense incorporar les transferències del sector públic, observem que la desigualtat (mesurada per l'índex de Gini) va experimentar un augment sobtat i pronunciat durant els mesos de març i d'abril. No obstant això, a partir del maig i, en especial, durant el juny, que són els mesos en què es van començar a relaxar les mesures de confinament i l'activitat es va començar a reactivar, l'índex de Gini va desfer una part del camí recorregut durant els mesos anteriors. Així, si, a l'abril, l'índex de Gini es trobava 11 punts per damunt del nivell registrat al febrer,⁵ al juny, l'augment en relació amb els nivells previs a la crisi era de 6 punts. Un increment encara molt destacable, però clarament inferior al registrat en el pic de la crisi.

1. Vegeu Scheidel, W. (2018), «The great leveler: Violence and the history of inequality from the Stone Age to the twenty-first century», Princeton University Press. Wade, L. (2020), An unequal Blow, Science, vol. 368, núm. 6.492, pàgs. 700-703.
 2. L'equip està format per Oriol Aspachs (CaixaBank Research), Ruben Durante (ICREA-UPF, IPEG i Barcelona GSE), Alberto Graziano (CaixaBank Research), Josep Mestres (CaixaBank Research), José G. Montalvo (UPF, IPEG i Barcelona GSE) i Marta Reynal-Querol (ICREA-UPF, IPEG i Barcelona GSE).
 3. Amb el 27% del total de nòmines, CaixaBank disposa de la quota de mercat més elevada d'Espanya.
 4. Aspachs *et al.* (2020), «Real-Time Inequality and the Welfare State in Motion: Evidence from COVID-19 in Spain», Barcelona GSE Working Paper.

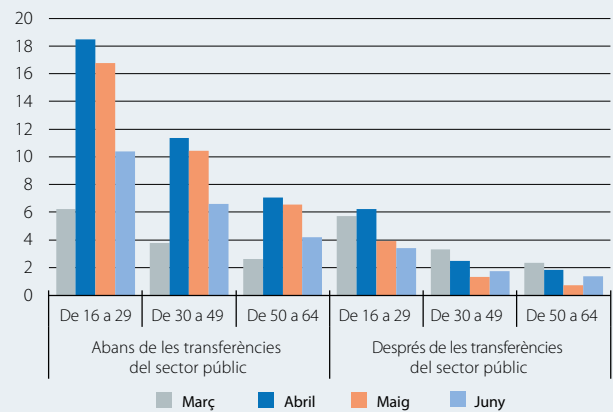
Espanya: evolució mensual de l'índex de Gini

Nota: Índex corregit de la variació estacional.
Font: CaixaBank Research.

Espanya: evolució de l'índex de Gini per grups d'edat

Variació en relació amb el febrer del 2020 (punts)

Nota: Variació de l'índex corregit de la variació estacional.
Font: CaixaBank Research.

Quan tenim en compte les transferències realitzades pel sector públic, com, per exemple, les prestacions per atur o les que reben els treballadors que es troben en situació d'ERTO, la imatge canvia de manera notable. L'augment del nivell de desigualtat és també pronunciat, però molt inferior. En aquest cas, l'índex de Gini del juny se situava «només» 2 punts per damunt del registre del febrer i 1,6 punts per sota del nivell assolit a l'abril.

A més a més, l'impacte de la crisi no és el mateix entre els diferents col·lectius de la societat. L'augment de la desigualtat, tant abans de les transferències del sector públic com després, va ser especialment intens entre les perso-

5. Per contextualitzar aquests 11 punts, és suficient observar que, segons les dades de l'OCDE, equivalen a la diferència de desigualtat entre els EUA (índex de Gini de 39 punts) i Suècia (índex de Gini de 28).

nes més joves i entre els immigrants. En el cas dels joves, l'augment de l'índex de Gini va ser de 18 punts a l'abril si no es tenen en compte les transferències del sector públic i de 6 punts quan les transferències s'incorporen a l'anàlisi. Per a les persones nascudes fora d'Espanya, l'augment de l'índex va ser de 17 punts abans de les transferències del sector públic i de 5 punts després.

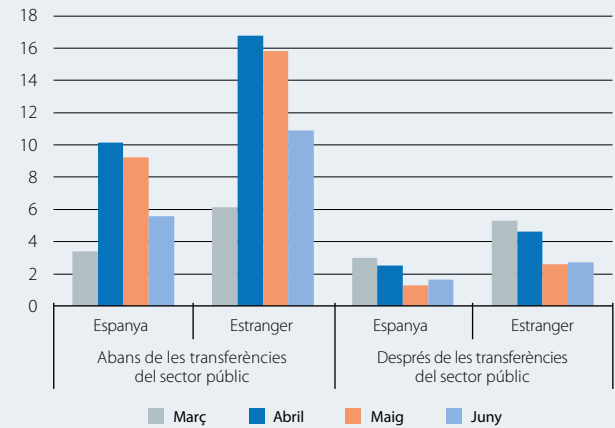
És important destacar que els joves i els immigrants són, també, els que més es beneficien de la reactivació del mercat laboral. Com es pot observar als gràfics, la reducció de l'índex de Gini abans de les transferències del sector públic que van experimentar els uns i els altres entre els mesos de maig i de juny és molt notòria, de 7 punts en els dos casos.

Els forts vaivens de l'índex de Gini d'aquests dos grups reflecteixen un problema ben conegut del mercat laboral espanyol: la seva dualitat. És en aquests col·lectius on més persones treballen en condicions de precarietat, i, per tant, són els que pateixen més quan es produeixen ajustos de l'activitat: concentren una gran part dels treballadors que perden la feina i tenen una cobertura del sector públic més limitada. Per aquest mateix motiu, també són els que es beneficien més de la reactivació econòmica actual. Així i tot, la reducció de la dualitat del mercat de treball és peremptòria per disminuir la seva vulnerabilitat a llarg termini.

Finalment, l'anàlisi de l'evolució de la desigualtat per comunitats autònomes també revela algunes diferències importants. Com s'aprecia als gràfics, a l'abril, l'augment de l'índex de Gini va ser intens i generalitzat a totes les comunitats si no es tenen en compte les transferències del sector públic. No obstant això, es pot apreciar que el repunt va ser especialment elevat a les Balears i a les Canàries, dues comunitats en què el turisme té un pes particularment alt. En canvi, al juny, la desigualtat s'havia reduït

Espanya: evolució de l'índex de Gini per país de naixement

Variació en relació amb el febrer del 2020 (punts)

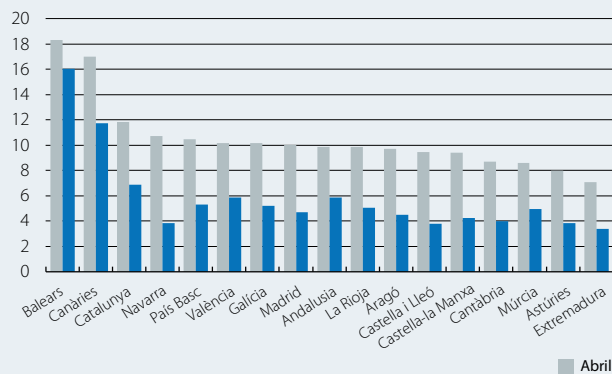
Nota: Dades corregides de la variació estacional.
Font: CaixaBank Research.

de manera considerable a totes les comunitats, gràcies a la reactivació econòmica, tot i que persistien algunes diferències. No obstant això, quan es tenen en compte les transferències del sector públic, l'augment és molt inferior i les diferències entre comunitats es redueixen de manera substancial.

Oriol Aspachs (CaixaBank Research),
Ruben Durante (ICREA-UPF, IPEG i Barcelona GSE),
José G. Montalvo (UPF, IPEG i Barcelona GSE),
Alberto Graziano (CaixaBank Research),
Josep Mestres (CaixaBank Research) i
Marta Reynal-Querol (ICREA-UPF, IPEG i Barcelona GSE).

Espanya: evolució de l'índex de Gini per CA abans de les transferències del sector públic

Variació en relació amb el febrer del 2020 (punts)

Nota: Índex corregit de la variació estacional.
Font: CaixaBank Research.

Espanya: evolució de l'índex de Gini per CA després de les transferències del sector públic

Variació en relació amb el febrer del 2020 (punts)

